

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΙΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΥΡΤΙΔΗ
1974-1975

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΜΑΝΟΥΗΛ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Ο ΚΡΗΣ (1777 - 1852)

Μεταφραστής τεμαχίων τῆς Αινειάδος

Ὁ Ὁλλανδὸς D. O. Dapper οὐδέποτε ἐπεσκέφθη τὴν Κρήτην, ὥστε δὲν δύναται νὰ καταταγῆ μεταξὺ τῶν περιηγητῶν τῶν γραψάντων περὶ τῆς μεγαλονήσου. Ἡ γερμανικὴ ἔκδοσις τοῦ ἔργου του ἐγένετο τὸ 1688, ἀλλὰ γνωστοτέρα εἶναι ἡ λαμπρὰ εἰς γαλλικὴν μετάφρασις: Description exacte des isles de l'Archipel et de quelques autres adjacentes; dont les principales sont Chypre etc. Traduit de l'Allemand, Amsterdam 1703, εἰς 4^ο. Τὸ βιβλίον μετέφρασεν ὁ Κρῆς Μανουὴλ Βερνάρδος¹ καὶ ἐτύπωσεν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἀκριβὴς περιγραφή τῆς Κρήτης ὑπὸ Δ. Ο. Δάπερ Μ. Δ. κλπ. Ὁ Βερνάρδος ἐσκόπει κατ' ἀρχὰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου τοῦ Ἀθανασίου Πικροῦ, ἀλλ' εἴτα ἐτράπη ἐπὶ τὰ εὐκολώτερα καὶ προσιτώτερα, δεδομένου ὅτι τὸ μεταφρασθὲν βιβλίον εἶχε γενικώτερον ἱστορικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν διαφέρον καὶ δὲν περιωρίζετο εἰς μίαν περίοδον. Ὁ Δάπερ οὗτος γράφων περὶ Κρήτης παρέθηκεν ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Αἰνειάδος τοῦ Βεργιλίου λατινιστί, ὃ δὲ μεταφραστὴς εἰς δύο περιπτώσεις τὰ μετέφερεν εἰς στίχους εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἀκριβῶς ὡς κάτωθι:

I

(Δάπερ, σ. 33, σημ. γ')

Αἰνειὰς

Βιβλίον X

Ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta...

Ὡς λέγουσιν οἱ Συγγραφεῖς ὅτι ὁ ἐν τῇ νήσῳ
Κρήτης ποτὲ Λαβύρινθος ὦν ἐν ὁδῷ ἀνίσω,
τειχόκλειστος μ' ἀπατηλὰς περιστροφὰς χίλιας,

1. Περὶ τούτου βλέπε τὰς μελέτας: Π. Ρεδιάδου, Μανουὴλ Βερνάρδος Κρῆς, ΕΕΚΣ Α', 1937, σσ. 62-116 καὶ Ν. Β. Τωμαδάκη, Διονύσιος Σολωμὸς καὶ Μανουὴλ Βερνάρδος Κρῆς, ἡμερολ. «Πρωτοχρονιά» 1949, σσ. 114-118.

τοὺς εἰσελθόντας ἔρριπτεν εἰς πλάγην ἀπωλείας.
 Ὡστε καὶ μὴ δυνάμενοι ἀπὸ κανὲν σημεῖον
 ἔξοδον γὰ γινώσκουσιν ὡς ἐκ φανοῦ τὸ πλοῖον,
 ἐν ὁπισθοδρομήσῃσι καὶ μὴ μπορούντες πλέον
 τὰ εἰσῆσαι ἀπώλοντο ἐκεῖ τὰ τελευταῖον.

Βιργίλιος) Αἰνειάδ(ος) βιβλ(ιον) ε'.

II

(Αὐτόθι, σ. 36, σημ. α')

Αἰνειὰς

βιβλ(ιον) V

Daedalus, ut fama est, fugiens Minoia regna...

Ὁ Ἀθηναῖος Δαίδαλος, ἡ φήμη ὡς κηρύττει,
 φεύγων ἀπ' τὸ βασιλεῖον τοῦ Μίνωος ἐν Κρήτῃ,
 ἐτόλμησε κ' ἐπέταξεν ἐπάνω ἔς τὸν ἀέρα,
 ἐπὶ πτερόγων ἐλαφρῶν εἰς καθαρὸν ἀέρα.
 Καὶ δὴ ἐπιλαβόμενος τῆς πρὸς Βορρᾶν πορείας,
 διὰ μιᾶς ἤδη ὁδοῦ γνωστῆς μὴ γεγονυίας,
 ἐπὶ Χαλκίδος φρούριον κατέπτ' εἰς Ἴταλιαν,
 τὰς πτέρυγας τὸν πρότερον προσφέρων εἰς Θυσίαν.
 Πρὸς σέ θεέ, ὦ Ἀπολλών! καὶ Πόνονος καταστάλλων,
 σοὶ ἔκτισεν ἕνα ναὸν ἔντεχρον καὶ μεγάλον.
 Τ' Ἀνδρόγεω δ' ἐχάρυξε τὸν φόνον ἐπὶ θύρας,
 ὃν Ἀθηναῖοι ἔδωσαν τῆς ἰδικῆς τὸν μοῖρας,
 καὶ οὗτοι πάλιν τί λογῆς ἦσαν βεβηισμένοι
 νέους ἐπτά γὰ στέλλωσι κατ' ἔτος οἱ καυμένοι.

Βιργίλιος) Αἰνειάδ(ος) βιβλ(ιον) δ.

Οὐδεὶς φυσικᾶ θ' ἀνέμενεν αἰ ὡς ἄνω δύο μεταφράσεις ν' ἀποδώ-
 σουν πιστῶς τὸ κείμενον τοῦ Βεργιλίου. Εἶναι ὁμοῦς ἀξιοσημεῖωτοι καὶ
 ὡς ἔχουν. Σημειωτέον ὅτι ὁ Μ. Βερνάρδος ἄλλα τεμάχη ὑπὸ τοῦ Darroer
 λατινιστὶ παρατεθέντα ἀφῆκεν ἀμετάφραστα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ